

עין משפט
גד מצוה

קח א ב מיי פטי' מה'
אסורי ביאה הלכה ה
סגד לאין קח טור ש"ע
אה"ע סי' ד סעי' ח:
קב א מיי שם ה"ג
טו"ע שם סעיף ה
וסקיף יט:

ק ד מיי פ"א מהלכות
מלכים הלכה ד:

קיא ה ו מיי פ"ג מה'
אסורי ביאה הלכה
ט סגד לאין קטו קח
טו"ע י"ד סמן רסח
סקיף ג:

קיב ז מיי שם ה"א
ופ"ח מה' עבדים
ה"יט סגד שם טו"ע שם
סי' רסו סקיף ט:

תורה אור השלם
1. שוֹם תִּשִּׁים עֲלֶיךָ מִלֶּךְ
אֲשֶׁר יִבְחַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ
מִקִּרְבֵּי אֲחִיךָ תִּשִּׁים עֲלֶיךָ
מִלֶּךְ לֹא תִּהְיֶה לְתַת
עֲלֶיךָ אִישׁ זָכָר אֲשֶׁר לֹא
אֲחִיךָ הוּא:
דברים יז טו

תוספות ישנים

דפילוג: מקרב אהין קרנא ביה. קשה לפי' קשה לקמן (ק"ב.) עלה דגר דן את חברו דבר מורה דר"ל דוקא דיי נפשות אכל דיי ממונת דן אפילו ישראל וקשה דהכא משמע דדוקא אמו מישראל לא לזון אכל אי לאו הכי לא ודעיי ממונות אהינן הכא דדעי נפשות ליא' סמן הוה וז"ל דאף דיעיי ממונות דן חצירו דוקא: (א) וקשה לקמן פ' מנחות חליה' (קא:) רב יהודה דאדעייא לר' שמואל בר יהודה והוא היה רב (לשון דיון) תחלה והדר מניחה גבי' של ישראל ולא גבי' של גרים ולפר"ח דפי' דאף דיעיי ממונות לא מצי דיי אפילו ישראל אף היה טועה ר' יהודה להולכי שם להכשירו לחליה' נגרע מדיני ממונות ונשתמא לפיה' ניחא דעלה על דעמו להכשירו לחליה' כמו נשאר דיי ממונות דייין אפי' לישאל ולהי קאמר תלמודא מיתנה דגלי קרא פסול בחליה' אכל לפי' קשה ונראה לומר דגר פסול לזון ישראל כדעי ממונות נדבר שזרי' כדפי' וא"כ ניחא דהכא מייח צמילי דכפיה וכן משנה (דמנייה) כפורסי דבבל דמשמע לכפות טיטוס וכזה צעין דוקא משני דאמו מישראל אכל בלא כפיה מצי למדן ישראל ומש"ה ניחא הוה הוה לזקמן דסי' לנשות מלות חליה' כמו מלחא דלית ביה כפיה ולהכי סי' להכשיר על דמייח דמייח קרא דפסול גס בחליה' ובסנהדרין פי' לפי ר"ת (סנהדרין לו: מורה' לאתויי) מצי האי דגזיה כל הכשר לזון כשר להעיד ויש כשר להעיד ואזי כשר לזון ואמר ר' יוחנן לאתויי סומא ב' מעיני (סנהדרין לז:.) ואמאי לא קאמר לאתויי גר מצי דלא מצי לזון ישראל וי"ל דלא פסוקא ליה מאס דחצירו מיהא מצי דיון: לשם אתמחא פי'ה לטבילת מות ואף לשם יהדות ומתחא כדאמרין לקמן מי לא טבלה לגזוהי ולכן נזה להכשיר בה ובצרתה י"מ לשם אתמחא לשם יהדות ולא לשם יהדות רק כי הו

מה:

משום דאחי צד עבדות ומשתמש באשת איש.
והא דמשמע צפ"ק דקדושין (דף ז. ו.ס) דהתקדשי לחזיי לא אמר כלום אי לאו משום דאי (ט) צעינן למינסב אחרימי נסיבנא קאמר היינו משום דשייר צקיינו כדאמר בהשולט שׁייר: **מה אשת אב ב'.**
וא"ת מה לאשת אב שכן כרת ומיתה יש לומר דממונות תלוי בתפיסת קדושין כדפרישית לעיל: **רבא אבשריה לרב מרי בר רחל.**
רבא גרסי' ולא רב דרב מרי צריה דאסור גיורא הוה שהיה צימי רבא כדמוכח צפ' מי שמת (א) (ב"ב קמט. וס.)⁽¹⁾: **פ'ורסי דבבא.**
ממונה כדאמר צפ"ק דיומא (דף ט.) מצי פהדרין פורסי: **ב'ין דאמו מישראל**
מקרב אחיך קרינן ביה. מכאן קשה לפי' הקונטרס דפישי' באלו נאמרין (סוטה דף מא. וס.) (ס) גבי אגריפס המלך שאמרנו לו אחינו אתה וקאמר בגמרא דבאותה שעה נתחייבו שוגאיהם של ישראל כלייה שהחניפו לאגריפס ופי' צקונטרס שקראוהו אחינו לפי שהיתה אמו מישראל ולפיכשו אמאי נענשו הם אחרינן הכא כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה ואע"ג דנמנא בתוספתא (סנהדרין פ"ד) דאין מעמידין מלך אלא מן המשאים לכהונה מ"מ מימה הוא לומר דמשום אסורא דרבנן נתחייבו כלייה ואומר רבינו שמואל דהורדוס לא נשא בת ישראל שעשה תשובה כדאמרין צפ"ק דב"ב (דף ד.) ולכן נענשו ואע"פ שהיה עבד קרובא אחינו לפי שהיה אחיהם בצלות ואחי שפיר הא דאמר שמואל צפ' עשרה יוחסין (קדושין ע.): כל דאמר מצית חשמונאי קאמינא עבדה הוא ושמואל גופיה אית ליה (לעיל עמוד א) דעובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר אלא ודאי לא נשא ישראלית וא"ת מ"מ אמאי עבדה הוא והלא מסתמא כשהלך הורדוס נתייאשו בעליי ושמואל אית ליה (לקמן דף מח.) המפקיר עבדו יא' לחירות ואין לרין גט שחרור וי"ל דשמא היו מנפים שמהא גאווה מושפלת וא"ת דהכא משמע דגר שאין אמו מישראל אין כשר לזון ובפ' אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו: וס) תנן הכל כשרים לדון ופרין שמינא ומשני חזא לאתויי גר ומדא לאתויי ממוז משמע דגר אע"פ שאין אמו מישראל אלא שנתגייר בעצמו דכשר לדון דקרינן ליה בא מטיפה פסולה דקאמר התם אכל גר מטיפה פסולה לא וי"ל דהתם מיירי לדון גר חצרו כדאמר צפ' מלות

חליה' (לקמן דף קב. וס.) גר דן את חצרו דבר תורה ואם היתה אמו מישראל דן אפילו שמינא וא"ת צפ' עשרה יוחסין (קדושין ע.): אמרינן מי שהוחזקו אבותיו משוטרי הרבים למימרא דלא מוקמינן פסולים ורמינאו הכל כשרים לדון כ' ואמר רב יהודה לאתויי ממוז ומאי קושיא דהתם היינו לדון את חצרו וי"ל דממוז כיון דאזיזי ואמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה מדע דהא דרשין עליך הוא דבעינן מקרב אחיך וחצרו ממוז מיקרי שפיר עליך שצא מזרע ישראל ואי מיפסל ממוז לדון את ישראל מיפסל נמי לחצרו ובפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין דף לו:) דקעציד לריכותא בין גר לממוז אע"פ שגר וממוז חלוקין דגר אינו דן אלא חצרו מ"מ נקט לריכותא לפי שהמשה שניה סתם ואין חילוק זה מפורש (בא): **אמב'לה**
ל'הדיא עובדת כוכבים לשום **אנתא.**
שהיה רוצה לייחסה לו והיה מטבילה כדרך כל בנות ישראל שעובדות לישא' וטועה היה דבעבד לא גזרו נשא' כדאמרין בנדה א' (דף כ.) **ב'י לא בב'לה לגדותה.**
מימה דאמר לקמן (דף מו:) דגר לרין שלשה דמשפט כמיז ציה ואפילו למאן דאמר צריש סנהדרין (דף ג.) דבר תורה חד נמי כשר מכל מקום אין דרך נשים להציא איש עממן בשעת טבילה ואשה אינה ראויה לדון כדתנן (מדה דף מט:) כל הכשר לדון כשר להעיד ובהדיא איתא בירושלמי דיומא מעתה שאין אשה מעידה אינה דנה ודבורה לא היתה דנה אלא מלמדת להן שידונו אי נמי על פי הדיבור שאני וי"ל האי דבעינן שלשה היינו לקבלת המלות אכל לא לטבילה (ב) אף על גב דאמרין לקמן (דף מו:) דשני ת"ח עומדים מבחוץ היינו לבתחלה דעדיף טפי (א) ויש מפרשים דכיון דידוע לכל שטבלה כאילו עומדים שם דמי ומיהו קשיא דטבילת נדה צלילה ולקמן (דף מו:) אמר אין מטבילין גר צלילה אכל אי לאו כמיז משפט אלא אקבלת מלוה אחי שפיר והא דאין מטבילין היינו לבתחלה מדרבנן: הקדש

ביו לבין עצמו שלא הודיעוהו מקצת מצות קלות וחמורות עובד כוכבים גמור הוא אפילו נמול ולפיכך אמר גר שנתגייר בינו לבין עצמו אינו גר ומעשה באחד שבא לפני רבי יהודה וכו' ומסקנא לדברין עובד כוכבים אתה והרב אלפס כתב דהא דרבי אסי ודריב"ל בדיעבד דלא פסלין ליה לבריה הואיל וטבל לקריי הוא דר' יוחנן לבתחלה דלא נהוגא ביה ביה ורבי מנאבין ליה בת ישראל עד דטבל בפני ג' ת"ח והראב"ד כתב והוא דחזו ליה כי חרי דטבל לקריי אבל לא חזו ליה לאו כלום הוא ע"כ ואני אומר דדוק בדאיתחוק בעובד כוכבים אבל לא איתחוק בעובד כוכבים אם אמר טבל לקריי נאמן במגו:

החולין ליבמתו פרק רביעי יבמות

מנו רב יהודה.
כדאמר ואף רב יהודה מורה צה להיתירא: **והאמר רב יהודה.**
גבי חזיו עבד הבא על בת ישראל: **הולד אין לו תקנה.**
בבת ישראל כלומר ממזר הוא: **כי איסמה.**
ההיא דאין לו תקנה: **נגון דקדיש.**
מי שחזיו עבד וחזיו בן חורין את בת ישראל ואח"כ בא עליה דכיון דקדשה היא מקודשת לנד חירות אכל לא לנד עבדות ונמצא נד עבד שצו משתמש בא"א ולפיכך הולד ממזר דכל הני דמכשרי צפנויה מכשרי אכל בשעת איש אפילו בישראל הולד ממזר וכ"ש עובד כוכבים ועבד אכל היכא דצא עליה בלא קדושין כשר: **ה"ג דנמצא נד עבדות שצו משתמש בשאם איש: לדברי המכשיר.**
עבד הבא על בת ישראל מכשיר אפי' בא"א וטעמא מפרש ואזיל: **אלא מאשא אב.**
דממונות לגבה כמיז דכמיז לא יקח איש את אשת אציו וסמין ליה לא יא' ממזר (דברים כג.) **כגון שצא על אשם איש.**
ומשום הכי הולד אין לו תקנה צבת ישראל דנמצא נד חירות של עבד כשצא עליה משתמש בשעת איש. ואע"ג דאי כולו עבד הולד כשר כדאמרן לדברי המכשיר מכשיר אפי' בא"א הכא ממוז משום נד חירות דהוי כשאר ישראל הבא על אשת איש דהולד ממזר: **רב גוא גרסי': הוה עונדא.**
עבד גמור: **בין בשאם איש.**
כדאמרן שאין עושה ממזר אלא מי שיש לו קדושין על אחרים: **רב מרי צר רחל.**
מעובד כוכבים הבא על ישראלית הוה: **כפורסי דבבל**
גצאים ממונים על ישראל. ואע"ג דגר צעמלא אסור למנותו פרנס על ישראל דאמר מר כו' האי כיון דאמו מישראל מקרב אחיך קרינן ביה: **אטענא לשם אנתא.**
לשם טבילת נדה ולא לשם טבילת גירות: **יכילנא לאשורי צה.**
להיות גיורת גמורה ואע"פ שלא טבלה לשם גירות ואמר לקמן (דף מו:) לעולם אינו גר עד שזימול ויטבול דטבילת נדה סלקא לה לשם גירות דעובדת כוכבים לא טבלה לגדותה: **ובצרתא.**
ואע"ג דבת עבד הבא על בת ישראל היא דהא נתגיירה זו ובנת ישראל היא אפי"ה כשרה צתה: **צה דרבי אסי.**
דאמר בשמעמין ההוא דהוו קרו ליה צר ארמייתא שלא טבלה אמו לשם גירות ואמר רב אסי מי לא טבלה לגדותה אלמא טבילת נדה סלקא לה לשם גירות: **ל"א לשם אנתא.**
לשם אישות וטבילת גירות הוה אלא שאינה טבילה דאמר ציכל' (לעיל דף כד:) אחד איש שנתגייר לשום אשה ואחד אשה שנתגיירה לשום איש אינן גרים.

יכילנא לאשכורי צה ע"י טבילות אחרות שטבלה אח"כ לגדותה. כך שמעתי וקשיא לי חזא דקבעינן הלכתא התם הלכה כולן גרים ואפי' למשנה ראשונה נמי אי קמייתא לא סלקא לה בחרא נמי לא סלקא לה דלאו לשם שמים נתגיירה ולשון ראשון עיקר ונראה צעיני: **צר ארמייתא.**
שלא טבלה אמו כשנתגיירה: **מי לא טבלה לגדותה.**
ואותה טבילה עולה לה לטבילת גירות דדת יהודית היא וכן מי לא טבל לקריי: **עובד**
ביו לבין עצמו שלא הודיעוהו מקצת מצות קלות וחמורות עובד כוכבים גמור הוא אפילו נמול ולפיכך אמר גר שנתגייר בינו לבין עצמו אינו גר ומעשה באחד שבא לפני רבי יהודה וכו' ומסקנא לדברין עובד כוכבים אתה והרב אלפס כתב דהא דרבי אסי ודריב"ל בדיעבד דלא פסלין ליה לבריה הואיל וטבל לקריי הוא דר' יוחנן לבתחלה דלא נהוגא ביה ביה ורבי מנאבין ליה בת ישראל עד דטבל בפני ג' ת"ח והראב"ד כתב והוא דחזו ליה כי חרי דטבל לקריי אבל לא חזו ליה לאו כלום הוא ע"כ ואני אומר דדוק בדאיתחוק בעובד כוכבים אבל לא איתחוק בעובד כוכבים אם אמר טבל לקריי נאמן במגו:

מסורת הש"ס

(א) דרבא. יעב"ך. (ב) [שנת קד. ע"ש. (ג) קדושין עו: (ד) ונ"ע שבת קנד. ובמות' שם ובמות' ב"מ עג: ד"ה רב מרי:] (ה) ונ"ע מוס' קדושין פב: ד"ה גר.]

הגהות הב"ח

(א) גבי' תשים עליך מלך מקרב אחיך כל משמות: (ב) תום' ד"ה משום וכו' דאי בעינא: (ג) ד"ה רבא וכו' כפלק מי שמת. י"ב ע"ש בחוספי' קמט ע"א ובפ' אי"ג עג רע"ב צמה שפי' רש"י ועיין עוד בחוספי' פרק מי שהשקיף קנד ע"א:

הגהות מוה"ב רנשבורג

[א] תום' ד"ה אטענא כו'. כדאמרין בנדה דף מז ע"א ע"ש מוס' ד"ה מקר וכו' כנ"ל:

מוסף רש"י

כפורסי: צלעין ממשקרי' שטרסים (שבת קנד.).

תום' חד מקמאי

עבדות: עבדיה דר' חייא בר אמי אטבלה להדיא עובדת כוכבים לשום אנתאא אמר רב יוסף יכילנא לאבשריה בה ובכרתה בה כדרב אסי דאמר רב [אסין] מי לא טבלה לגדותה פירוש עבדיה דר' חייא גידיה להדיא עובדת כוכבים וקבלה עליה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ובשעת גיורתה לא טבלה עליה גירות אלא שטבלה לאחר ימי נדותה לנהרה לכבולה בשום הכי אמר רב אסי מי לא טבלה לגדותה דכיון שטבלה לגדותה או האיש שטבל לקריי ש"מ בקבלת המצות שקבילו עליהם הם עומדים. וכן הוהא דהווי קרו ליה בר ארמאה ואריב"ל מי לא טבל לקריי הכי הוא נעשה שנתגייר וטל וקבל מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ולא טבל בשעת גיורתו עד לאחור מכאן שטבל לקריי ולפיכך אמרינן כיון דנתגיירא וקבל עליי מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות אף על פי שבשעת הקבלה לא נודמן להיות שם שלשה ואחר כך טבל לקריי עלתה לו טבילה והא דאמרין גר צריך שלשה הני מילי לבתחלה כל שוודיעוהו מקצת מצות קלות ומקצת מהחמורות בשעת מילה ובשעת טבילה והכי הניא (לקמן מז:) תרפא מטיבילין אותו מיד ושני תלמידי חכמים עומדים על גביו ומודיעין וכו' ופרכין עלה והא אתן שלשה הא אמר ליה ר"י לתנא תני ג' אבל דיעבד כגון שהודיעוהו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות אע"פ שלא נודמן לו לטבול בשעה שהודיעוהו ואח"כ טבל לקריי או אשה לגדותה גרים גמורים הם ומותרים לבוא בקהל ישראל לבתחלה אבל כשנתגייר